

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ

НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

Заснований у 2000 році. Виходить щомісяця.
Індекс журналу в каталозі передплатних видань України – 21842

УДК 330

Статті, опубліковані в журналі, зараховуються як фахові з економічних наук
(підстава: пункт 11 Постанови ВАК України № 3–05/9 від 14.11.2001)

Засновник і видавець: ВНЗ «Національна академія управління»
Україна, 01011, Київ, вул. Панаса Мирного, 26
Голова редакційно-видавничої ради **С. А. Єрохін**
Свідоцтво про реєстрацію КВ № 4371 від 11.07.2000

Головний редактор **М. М. Єрмошенко**

Редакційна колегія:

**А. В. Базилюк, Л. К. Безчасний, В. С. Будкін, В. Ф. Волик, С. С. Герасименко,
М. М. Єрмошенко, С. А. Єрохін, Б. Є. Кваснюк, О. І. Краснокутська,
О. В. Куроченко, Г. Ф. Курочкін, О. К. Лопатін, В. Ф. Погорілко, В. Є. Сахаров,
В. Д. Сікора, В. В. Сопко, С. Б. Хромоногов, М. С. Черненко**

Адреса редакції: Україна, 01011, Київ, вул. Панаса Мирного, 26, к. 1211

Тел. факс (044) 459-09-92

E-

ht

С

К

Лі

К

АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ
ЕКОНОМІКИ
№ 1/03

Кривонос
ська

13.11.03 Календарний з ф.

12.01.04 Григоренко С. В.

8.11.04 Чабану - І. І.

Рекомендовано до

на академія управління»

Відповідальність за
підприємств, с

н, географічних назв, назв
есуть автори статей.
ся з точкою зору

дакції.
ець.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ

НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 1(19)
2003

код екземпляра

503133

З М І С Т

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Корінько М. Д.
Диверсифікація в історії економічної думки 2

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

Олійник О. М.
Діяльність державних органів України щодо забезпечення воєнно-економічної безпеки 6
Пастернак-Таранушенко Г.
Некоторые особенности работы экономической разведки 9

ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ

Гуткевич С. А.
Управление рисками при формировании инвестиционной привлекательности 18
Лучков О. І.
Визначення оптимального розміру дебіторської заборгованості 22
Махмудов А. Г., Найденов В. С.
Проектирование эффективной деятельности (определение ресурсов финансирования развития) 27
Шпиг Ф. І., Костюк О. В.
Управління ліквідністю грошового ринку у розвинутих країнах 33

МАРКЕТИНГ І БІЗНЕС

Вачевський М. В.
Конкуренція і конкурентоздатність товарів при використанні об'єктів інтелектуальної власності 38
Косарев А. И.
Механизм согласования интересов взаимодействующих экономических субъектов в условиях
новой информационной экономики 46
Лігоненко Л. О.
Державне регулювання розвитку внутрішньої торгівлі: сучасний стан та напрямки удосконалення 52

МЕНЕДЖМЕНТ

Лігум Ю. С.
Економічний аспект диспетчерського управління технологічними процесами пасажирського транспорту ... 58
Рябчиков М. А.
Современные методы стратегического управления в банке 66

ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ

Савчук А. В.
Особенности экономической оценки и выбора инновационных проектов 69
Цигилик І. І., Кропельницька С. О.
Інноваційна політика в системі підприємництва 75

ЕКОНОМІКА І ПРАВО

Криворучко А. В.
Правові гарантії обвинуваченого та шляхи їхнього вдосконалення у кримінальному процесі 80
Озерський І. В.
Взаємодія слідчого з оперативними працівниками органу дізнання в складних конфліктних ситуаціях 86

КРИТИКА ТА БІБЛІОГРАФІЯ

До 70-річчя від дня народження Володимира Бандери – визначного закордонного українця,
економіста, доктора, професора 93

ІНФОРМАЦІЙНІ ПОВІДОМЛЕННЯ

Угода про спільну діяльність між Вищим навчальним закладом «Національна академія управління» та
Краківською вищою школою ім. А. Ф. Модзевського 97

О. М. Олійник,
Міністерство оборони України

ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті аналізуються зміст воєнно-економічної безпеки, завдання та організація діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо її забезпечення.

Початок ХХІ століття характеризується змінами у розумінні безпеки, зокрема її змістових чинників (просторово-територіальний вимір, воєнно-економічні параметри, певні державницькі засади), які раніше жорстко протистояли гуманістичним принципам побудови спільного людського буття. В системі забезпечення національної безпеки важливе місце належить забезпеченню *воєнно-економічної безпеки* — такого ступеня розвитку воєнної економіки, який гарантує її стійке функціонування у період збройного протистояння і забезпечує в мирний час задоволення оборонних потреб на рівні розумної достатності.

Стан воєнно-економічної безпеки держави визначається його економічними і воєнно-економічними потенціалами. Якісні перетворення в них на основі останніх досягнень науки і техніки, удосконалення господарського механізму, економічної і науково-технічної діяльності господарюючих суб'єктів сприяють зміцненню безпеки країни.

Воєнно-економічна складова національної безпеки виступає як сфера постійного пошуку суспільством критерію оптимального співвідношення потреб та реальних можливостей захисту суверенітету і національних інтересів. Воєнно-економічна сфера включає залучення й ефективне використання в інтересах оборони мінімально можливого економічного потенціалу країни, бо збройні сили як ланка воєнного механізму блокування агресії та запобігання війні ще довгий час будуть брати участь у підтримці необхідних умов для розгортання й посилення політичних, економічних, міжнародно-правових, гуманітарних та інших елементів нової моделі державної та регіональної безпеки.

Забезпечення воєнно-економічної безпеки є важливою функцією держави. Як *специфічний напрямок державної політики* воно охоплює систему відносин між господарюючими суб'єктами щодо задоволення воєнно-економічних

потреб та найефективнішого використання ресурсів, економічного і науково-технічного потенціалів в інтересах оборони.

Забезпечення воєнно-економічної безпеки — важливе завдання Української держави. Законодавчо визначено, що однією з найважливіших складових підготовки держави до оборони в мирний час є *забезпечення* Збройних сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, та правоохоронних органів підготовленими кадрами, озброєнням, військовою та іншою технікою, продовольством, речовим майном, іншими матеріальними та фінансовими ресурсами [1]. Ступінь задоволення потреб у продукції як оборонного, так і цивільного призначення в екстремальних умовах є *критерієм* забезпечення воєнно-економічної безпеки. Поліпшення самозабезпечення держави технологіями цивільного й оборонного виробництва, нарощування технологічного потенціалу зміцнює її воєнно-економічну безпеку. Остання, безперечно, визначається новітніми досягненнями науково-технічного прогресу. Виходячи з цього, на центральні та місцеві органи виконавчої влади покладаються завдання ресурсного забезпечення Збройних сил України.

Так, *Кабінет Міністрів України* забезпечує постачання Збройним силам України озброєння, військової техніки, енергетичних, матеріально-технічних та інших ресурсів і майна, надання послуг та їхнє фінансування в обсягах, необхідних для ефективного виконання Збройними силами України покладених на них завдань і функцій [2].

Міністерство оборони України згідно із Положенням про Міністерство оборони України, затвердженим указом Президента України від 4 липня 2002 року № 618/2002 організує накопичення озброєння, військової техніки, інших матеріальних ресурсів у непорушному запасі та мобілізаційному резерві, а також створення резерву військовонавчених людських ресурсів.

Крім того, Міністерство оборони України всебічно забезпечує життєдіяльність Збройних сил України, їхнє функціонування, бойову та мобілізаційну готовність, боєздатність, підготовку до виконання покладених на них завдань та застосування, комплектування особовим складом та його підготовку, постачання озброєння та військової техніки, матеріальних, фінансових, інших ресурсів, майна згідно з потребами, визначеними Генеральним штабом Збройних сил України, у межах коштів, передбачених державним бюджетом, а також здійснює контроль за їхнім ефективним використанням, організує виконання робіт і надання послуг в інтересах Збройних сил України.

При цьому *Генеральний штаб Збройних сил України* згідно із Положенням про Генеральний штаб Збройних сил України, затвердженим Указом Президента України від 4 липня 2002 р. № 618/2002, визначає потреби в особовому складі, озброєнні, військовій техніці, матеріально-технічних, енергетичних, фінансових, інформаційних ресурсах, продовольстві, землях та майні, необхідних для належного виконання завдань Збройними силами України та іншими військовими формуваннями, контролює повноту і якість їх отримання.

Інші міністерства та центральні органи виконавчої влади згідно із Законом України «Про оборону України» у взаємодії з Міністерством оборони України у межах своїх повноважень планують, організують і контролюють виконання заходів з мобілізаційної підготовки відповідних органів управління, установ, організацій і підприємств усіх форм власності відповідних галузей національної економіки, створюють і утримують визначені Кабінетом Міністрів України резерви матеріальних і фінансових ресурсів.

Рада Міністрів Автономної Республіки Крим та місцеві, державні адміністрації, забезпечуючи на відповідній території виконання підприємствами, установами та організаціями усіх форм власності, посадовими особами і громадянами Конституції та законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади з питань оборони організують надання підприємствами, установами та організаціями комунально-побутових послуг і ресурсів, виробництво та постачання продукції, електро- і теплоенергії Збройними силами України та

іншим військовим формуванням на договірних засадах.

Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад у галузі оборонної роботи забезпечують проведення мобілізації людських, транспортних та інших ресурсів в особливий період; організацію виробництва і постачання військам підприємствами та організаціями, що належать до комунальної власності, замовленої продукції, енергетичних та інших ресурсів.

Аналіз *результатів* діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення воєнно-економічної безпеки свідчить, що попри всі зусилля, найгострішою і болючою проблемою Збройних сил України є стан озброєння та військової техніки. У зв'язку із жорсткими обмеженнями фінансування різко знизилася технічна готовність військ та зменшились нормативні запаси матеріально-технічних засобів.

На сьогодні у збройних силах переважна більшість технічно складних комплексів та зразків озброєння практично вичерпала свій ресурс. Зокрема, середня справність бронетанкового озброєння становить 76%, автомобільної техніки — 53, авіаційної техніки — 35, корабельного складу — 58%.

У найскрутнішому становищі перебувають військово-повітряні та військово-морські сили, війська протиповітряної оборони Збройних сил України, засоби зв'язку, радіоелектронної боротьби і розвідки.

Стан озброєння та військової техніки обумовлений швидкими темпами скорочення ресурсу експлуатації, понад 60% озброєння і техніки експлуатується понад 15 років. Враховуючи повільні темпи розробки і постачання озброєння та військової техніки, незабаром постане необхідність масового переозброєння збройних сил.

Важке становище склалося з реалізацією науково-технічних і виробничих програм, які виконуються в інтересах збройних сил. Так, з 35 науково-технічних програм фінансуються лише 6, при цьому із запланованих 50 млн. грн. станом на 1 вересня 2002 р. профінансовано трохи більше 3 млн. грн. З 35 виробничих програм фінансування здійснюється за 7 програмами, на виконання яких із запланованих 100 млн. грн. надійшло лише 24,6 млн.

Не менш складний стан із реалізацією тилового забезпечення Збройних сил України, яке здійснюється з метою задоволення матері-

альних, транспортних, побутових та інших потреб збройних сил для підтримання їх у бойовій готовності, виконання поставлених або вирішення повсякденних завдань.

Незважаючи на труднощі фінансування, керівництво тилу Міністерства оборони України вживало заходи щодо забезпечення насамперед життєдіяльності військ, бойового чергування, оперативної та бойової підготовки і миротворчої діяльності. Завдяки цій цілеспрямованій діяльності, протягом останніх років вдалося досягти деяких зрушень.

Поліпшенню раціонального забезпечення продовольством військовослужбовців збройних сил сприяють зміни, що внесені до норм забезпечення, які затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 29 березня 2002 р. № 426 «Про норми харчування військовослужбовців збройних сил та інших військових формувань».

За рішенням Президента України, для забезпечення потреб Міністерства оборони України надійде до 30 тис. т авіаційного гасу від Держкомрезерву та національної акціонерної компанії «Нафтогаз України». Значну економію коштів дає освоєння виробництва мастил, які раніше не вироблялися в Україні.

Завершено перехід на систему тилового забезпечення за територіальним принципом.

У той же час Збройні сили України забезпечуються паливом лише на 30–40% від реальних щорічних потреб. Це не дозволяє повною мірою проводити підготовку льотного складу військово-повітряних сил, молодших спеціалістів у навчальних центрах та допідготовку водіїв. На 60–70% здійснюється продовольче забезпечення Збройних сил України. Офіцери і прапорщики забезпечені речовим майном лише на 24–50%, а солдати і сержанти строкової служби – тільки повсякденним одягом.

Критичне становище склалося із забезпеченістю непорушними запасами в службах тилу. На сьогодні забезпеченість автобензином 29%, дизельним паливом – 46%, маслами і мастилами – 60%. Запаси авіагасу, за винятком однієї заправки в баках літаків (що становить лише 1%), та деякі види речового майна практично відсутні. Реально програма відновлення запасів непорушних запасів у службах тилу Збройних сил України протягом 2001–2010 рр. не діє. Зокрема, у 2001 р. кошти на її реалізацію взагалі не призначалися. У 2002 р. на виконання цієї програми було заплановано виділити 5 млн. грн. із передбаче-

них 153 млн. На кінець вересня надійшло лише 248 тис. грн.

Найголовнішою проблемою ресурсного забезпечення Збройних сил України є їх *фінансове забезпечення* – система заходів, які організуються і проводяться з метою своєчасного та повного задоволення потреб Збройних сил України у коштах відповідно до державного бюджету України.

Одне із головних завдань у процесі формування розподілу видатків Державного бюджету на оборонні цілі – визначення потреби в коштах для Збройних сил України. Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про оборону України» фінансування потреб оборони визначено на рівні не менше 3% ВВП. Однак у державному бюджеті на 2001 р. воно виявилось удвічі меншим (1,3%) і практично на такому ж рівні (1,37%) залишилося у 2002 р., а реальне фінансування Збройних сил України за 9 місяців 2002 р. становило 79,8% визначених обсягів.

Безумовно, Міністерство оборони України докладає усіх зусиль під час роботи у комітетах Верховної Ради України щодо максимального наближення загального обсягу асигнувань до реальних потреб Збройних сил України. Але результат цієї складної та напруженої роботи не може перебільшити фінансових можливостей держави.

Заходи державної програми реформування та розвитку Збройних сил України на період до 2005 р., виконання яких було сплановано на 2001–2002 роки, в основному виконані. Проте результати реформування та розвитку збройних сил могли б бути відчутнішими при їхньому достатньому рівні фінансування.

Усвідомлюючи економічні труднощі держави, при уточненні заходів державної програми та розробці проекту Концепції моделі збройних сил зразка 2010 р. було знайдено компромісне рішення. Воно враховувало як економічні можливості держави, так і фінансові потреби збройних сил на період до 2010 р. Це знайшло своє відображення у Постанові Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2002 р. № 507, де визначені прогностичні показники видатків із загального фонду державного бюджету на потреби оборони у період до 2010 р.

Для забезпечення виконання заходів реформування Збройних сил України у 2003 р. нормативна потреба становитиме понад 1,2 млрд. грн. (при повній ліквідації військових структур), мінімально необхідна потреба –

60,0 млн. грн. (за умов перевезення (перевезення) в інші військові структури).

Приблизно такі самі обсяги фінансування необхідні для забезпечення проведення заходів реформування Збройних сил України у 2004 та 2005 рр., тобто на наступні три роки потрібно близько 3,5 млрд. грн.

Потребують розробки та реалізації й інші напрямки реформування системи ресурсного забезпечення з метою повнішого задоволення потреб збройних сил і підтримання на відповідному рівні їхньої життєдіяльності та боєздатності.

Таким чином, необхідність забезпечення воєнно-економічної безпеки України потребує від державних органів здійснення таких заходів:

- створення самодостатнього національно-оборонно-промислового комплексу (ОПК);
- розробки і прийняття Державної програми виробництва озброєнь;
- формування державної політики у сфері міжнародної торгівлі зброєю;

Г. Пастернак-Таранушенко, канд. екон. наук, професор,
Київський економічний інститут менеджмента

НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ РАБОТЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ РАЗВЕДКИ

В статье рассматриваются некоторые особенности работы разведки в условиях рыночной экономики.

...Искренне писать о разведке – значит, так или иначе, затрагивать военные и государственные тайны.

Андрей Девятков [1, 23].

Учитывая предостережение эпитафии, заверяем читателей, что в настоящей статье они не найдут никаких сведений, которые являются военной или государственной тайной. Прежде всего потому, что все данные, на которых она базируется, взяты из открытых источников, да еще потому, что автор ставил целью информирование общественности только о значимости и особенностях ведения экономической разведки. Тем же, кого интересует структура и кадровый состав украинского разведсообщества, рекомендуем воспользоваться сообщениями Интернета на сайтах СБУ, <http://www.agentura.ru/opponent/sng/ukraina/>, Спецслужбы Украины и др. Мы же дадим вам то новое, что будет использовано или следует

- закладення до Державного бюджету необхідних коштів для фінансування оборони;
- створення замкнених циклів виробництва військової техніки та озброєнь;
- зміни концепції конверсії ОПК і проведення її на науковій основі відповідно до національних інтересів України;
- постійної модернізації Збройних сил України та інших військових формувань з метою досягнення технічної переваги над імовірним противником;
- створення єдиної інфраструктури тилового і технічного забезпечення воєнної організації України.

1. Про внесення змін до Закону України «Про оборону України» // Урядовий кур'єр. – 2000. – 27 грудня.
2. Про Збройні сили України. Закон України // Голос України. – 1991. – 20 грудня.

Стаття надійшла до редакції 27.11.2002.

использовать в работе наших спецслужб, занимающихся экономической разведкой. Итак, о разведке.

Для среднестатистического гражданина разведка – это Штирлиц, «Семнадцать мгновений весны», «Подвиг разведчика», «Секретная миссия», «Мертвый сезон», просмотр которого предваряет выступление легендарного советского разведчика Рудольфа Ивановича Абея (Вильяма Генриховича Фишера), и целый букет американских, английских и немецких фильмов, представляющих жизнь разведчика в стиле классического романтизма: героизм, обязательная победа, драки, погони, стрельба, единоборства и – романтическая любовь. В жизни, естественно, все намного прозаичнее: есть группа людей, которые под воздействием подобных фильмов и иных средств манипуляции психикой человека увлеклись и посвятили свою жизнь этой деятельности (Президент России В. Путин признался, что именно поэто-